

Hattepynt i en gammel brønd

Mit barndomshjem var den gamle bindingsværksgård Doktorbakken 3 i Aakirkeby. Der er flere gange skrevet om historien for "Hammers Gård", hvis hovedhus ud mod gaden er bygget 1767, men der er flere spændende detaljer, bl.a. en slags brønd i kælderen under den østre ende af hovedhuset.

Den brønd har i al min tid været fyldt med sten og murbrokker, for at børn og dyr ikke skulle falde i den og drukne, så da min mor solgte ejendommen for 10 år siden, satte jeg mig for at tømme den.

Brønden er reelt kun et stort, skævt hul som en udvidelse af nogle sprækker i den klippe, der stikker op i overfladen både i kælderen og ude på gårdspladsen. Åbningen foroven i stenen er på ca. 100 x 50 cm. Fra kanten er der ned til 125 cm til den ujævne bund og vandet stod ca. 80 cm højt den dag, jeg tømte brønden, men der løber konstant lidt vand til og fra, så det veksler nok en del.

Efterhånden som jeg fik tømt brønden for vand, sten, murbrokker, affald og jord, dukkede der nogle lange jernnåle op, som også blev smidt hen i affaldet. Men pludselig sad der en glasklump for enden af én af dem. Så gik der sport i at få fisket dem alle op af brøndhullet og samlet dem sammen.

Nogle timer efter var brønden tømt og jeg havde fundet i alt 110 stykker: Glas-"knapper" i et utal af størrelser, former og farver, knap halvdelen sorte, men også glasklare, mørkeblå, blå, røde eller grønne eller små runde porcelæns-hvide. Formerne var runde, firkantede, som terninger, skjolde, knapper, dråber, eller balloner, og de var glatte, facetterede, prikkede, sribede eller med andre mønstre. Nogle "knapper" sad på tynde rustne nåle, eller havde et rustent hul på bagsiden eller i et hjørne, hvor der havde siddet en nål, som nu var væk. Der var også nogle løse stykker nåle, rustne og ret korte. Kun én nål var hel: 22 cm lang. og én mm. tyk.

Der var også nogle brocher med glas-"perler" og tynde plader eller ringe af en slags bronzeblik med fatninger til sten. Mange af perlerne og indfatningerne var knækkede eller forvredne.

Dér på knæ i mudder og sten og med hænderne i det kolde vand slog det mig: Det er hattenåle!

Det fik jeg senere bekræftet af glas-eksperten Torben Sode i Brønshøj: Det er hattenåle fra perioden 1880– 1920, fremstillet i det nordlige Tjekkiet, i byen Jablonec nad Nisou – eller på tysk Gablonz an der Neisse –100 km nordøst for Prag. Byen med nu omkring 45.000

indbyggere har en århundredlang tradition for fremstilling af fornemt julepynt og bijouteri af glas, som f.eks. perler, nipsenåle og hattenåle. Der er endda et museum der udstiller smykker og kunstglas.

Den datering stemte fint med, at der i ejendommen ifølge folketællingen 1880 boede en ugift ”modehandlerinde”, Karen Marie Schou, 51 år gammel, sammen med sin fem år ældre også ugifte søster Bodil Kirstine Schou som husbestyrerinde, deres stedfar, avlsbruger Jørgen Hartvig Hammer, enkemand, 69 år, hans søn Niels Hammer, ugift skolelærer og en 15-årig tjenestepige.

Jeg tror, at forretningen har været indrettet i den lille stue ved salen, der lå i den østre ende af huset, lige over kælderen. Men forretningen har nok været lille og lokal, for der er ingen annoncer

fra Karen Marie i datidens aviser, som ellers har en del annoncer fra modehandlere i andre byer.

I folketællingen ti år efter står Karen Marie Schou som avlsbruger og har åbenbart droppet modehandelen, mens både faderen og den ældre søster er gået på pension: ”Partikulier”, og Niels fortsat er skolelærer. Faderen dør 1894, og de to søstre begge i 1902 – da er Niels Hammer stadig ugift, men er blevet borgmester efter mange år i byrådet. Han dør i 1927.

Så jeg forestiller mig, at da Karen Marie døde, var hendes restlager af hattenåle og anden pynt blevet umoderne og blev derfor smidt i den lille brønd i kælderen i stedet for på møddingen eller et andet sted, hvor man kunne risikere at stikke sig på nålene.

Og så skulle der altså gå ca. 100 år, før de gamle hattenåle dukkede op igen. Selv sådan en lille brønd kan gemme en god historie.

Svend Kramp